

Bakgrund

Naturcentrum AB har, på uppdrag av Orust Bilspportklubb, under sommaren 2016 genomfört naturinventeringar/naturvärdesbedömningar inom utpekade områden (röd avgränsning = motorbana i BILAGA I – karta 1; samt röd linje = tillfartsväg) strax norr om Månsemyrs avfallsanläggning, Orust kommun (se karta 1 BILAGA I). Området har besökts vid ett tre tillfällen under 2016, och Naturcentrum AB har tidigare genomfört ett flertal inventeringar, främst av fåglar och övriga naturvärden, i området.

INNEHÅLL	SID.
SAMMANFATTNING	1
METODIK	2
BESKRIVNING AV DELOMRÅDEN (SE KARTA 1 I BILAGA I)	3
Fågellivet i området	6
BILAGA I – karta 1 (naturvärden)	8
BILAGA I – karta 2 (fågelliv)	9
BILAGA II – Rödlistade arter i kringlandskapet	10
BILAGA III – förslag till avskärande vandringshinder	11

Sammanfattning

Det aktuella exploateringen utgörs av en motorbana och en tillfartsväg till denna. Nyttjandegraden och trafiken på tillfartsvägen trafikeras uppskattas av Orust bilspportklubb till ca fyra större evenemang per år, en träning per vecka samt lite underhållstrafik under veckorna.

Det aktuella området utgörs av ett kuperat landskapsavsnitt där huvuddelen av området utgörs av ett kalhygge. Kring och i området finns hållmarker med gles, medelålders tallskog och i västar ligger en liten skogstjärn. I öster finns också en liten igenväxt skogstjärn med tjocka vitmossemattor. I anslutning till tjärnen i öster finns spår av äldre markanvändning i form av stenmurar. Även västar om avfallsanläggningen finns ett flertal stenmurar. Stenmurarna har angivits på kartan men bedöms inte uppfylla kriterierna för det generella bioskyddet.

Området i stort bedöms inte hysa några höga naturvärden knutna till de naturtyper som finns inom området. Övervägande delen av området, inklusive den planerade tillfartsvägen ligger på nyligen upptagna kalhyggen, med låga naturvärden. Karta 1 i BILAGA I visar de delområden och detaljer som vi bedömt ha "vissa" eller "påtagliga" naturvärden – de lägre klasserna i det bedömningsystem som vi använt. Det finns heller inga värdefulla naturtyper av våtmarker¹, ängs- och betesmarker^{2,3}, nyckelbiotoper⁴ eller lövskogar⁵, som tidigare registrerats från området. I kommunens naturvårdsplan⁶ ingår området, inklusive den intilliggande sopstationen, i ett större område utpekat som "värdefullt landskap" och det ingår också möjligen i ett mindre "stort orört område". De båda tjärnarna samt ett hållmarksparti med äldre tallar som tangerar den norra delen av området, samt ett intilliggande kärr be-

¹ Länsstyrelsen Västra Götaland. 2000 (opubl.). *Inventering av våtmarker i f.d. Göteborgs och Bohus län.*

² Åsander, L. 1989. *Ängs- och hagmarker i Orust kommun.* Länsstyrelsen, rapport 1989:5.

³ Jordbruksverket 2005. *Databas för ängs- och betesmarksinventeringen 2002-2004.* www.jordbruksverket.se

⁴ Skogsstyrelsen (SKS). <http://www.skogsstyrelsen.se/Aga-och-bruka/Skogsbruk/Karttjanster/Skogens-Parlor/>

⁵ Bengtson O. 1992. *Ädellövskogar i Orust kommun.* Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohuslän. Miljövårdsrapport 1992:8

⁶ Orust kommun. *Naturvårdsplan.* Antagen 2006.

döms ha "påtagliga naturvärden" och de små kullar som hyser hållmarkstallskog inom området bedöms ha vissa "naturvärden". Tjárnarna kan möjligen hysa en del groddjur och man skulle kunna tänka sig att uppföra ett enkelt vandringshinder (se konstruktion i BILAGA III) om så är fallet. Groddjuren leker under våren och vandrar upp på land efter leken. En inventeringsinsats under tidig vår 2017 skulle kunna avgöra om avskärande vandringshinder är relevant eller inte.

Inga rödlistade arter har noterats inom det aktuella området, men från omgivningarna har ett flertal sällsynta, rödlistade arter⁷ noterats. Främst gäller det sällsynta kärleväxter som noterats inom sopstationsområdet (se förteckning i BILAGA II). Det är inte otänkbart att de öppna sand och jordblottor som bildas inom motorsportområdet kan ha en gynnsam inverkan på en del fröspridande växter och värmeälskande djurarter.

Områdets huvudsakliga naturvärden utgörs av några enstaka fågelarter. Det handlar främst om berguv och nattskärra som förekommer i omgivningarna. Även trädlärka kan misstänkas förekomma, men den är inte uppgiven från området. Dessa tre arter är skyddade i EU's Fågeldirektiv. I de inventeringar som tidigare genomförts^{8,9} i området har ett antal häcknings- och spelplatser konstaterats. Vi uppskattar att det finns en störningsrisk för trafikbuller m m, motsvarande ca 1 km runt berguvsförekomster och ca 500 meter kring spelplatser för nattskärra (observera att ännu större områden krävs för vindkraftverk). Det aktuella området tangerar de cirklar som anger en bedömd störningsgräns.

Panoramabild över de centrala delarna av området. Foto: Svante Hultengren/Naturcentrum AB 2016.

Metodik

Naturvärdesbedömningen har utförts med hjälp av en 4-gradig värdeskala som till väsentlig del bygger på naturvärdesinventering enligt NVI (SS 199000:214) motsvarande NVI fält och översikt.

Här anges högsta klassen (klass I) som **"mycket höga naturvärden"** och den näst högsta klassen **"höga naturvärden"** (klass II). Detta motsvarar nyckelbiotopklass/ekologiskt särskilt känsliga områden enligt PBL och MB. I sådana högt värderade områden finns ovanliga naturtyper och ofta förekommer många olika rödlistade arter. Inga delområden med höga eller mycket höga naturvärden finns inom det aktuella området.

Den tredje klassen utgörs av områden med **"påtagliga naturvärden"** (klass III). Gula och blå linjerade områden. Det rör sig om områden som befinner sig i ett mellanläge mellan höga naturvärden och vanlig vardagsnatur/produktionsnatur. Sådana naturområden, som

⁷ ArtDatabanken 2015. *Rödlistade arter i Sverige 2015*. ArtDatabanken, Uppsala.

⁸ HydroGIS AB. *Vindkraft vid Storehamn. Orust kommun. 2008*. Rapport 541.

⁹ Hultengren, S. 2015. *Naturvårdsutlåtande. Fåglar på Västra Orust*. Naturcentrum AB på uppdrag av Orusts kommun.

anges med gula markeringar på kartan, kan utvecklas och efter en längre tid få höga naturvärden. Det kan förekomma rödlistade arter inom dessa områden, men det rör sig då framförallt om enstaka arter och individ.

Vi har också valt att ange några delområden med klass 4 – "**vissa naturvärden**" (gula linjerade områden). Vegetationen är i dessa områden trivial med ljung, kråkbär, odon, blåtåtel och tuvull. På öppna hållmarker är lavfloran rik, men det förekommer inga ovanliga arter. Trädskiktet är i regel glest och består av spridda, senväxta och medelgrova tallar. I den norra delen av området finns inslag av björk.

Områden utan någon färg alls anger **vanlig vardagsnatur** av olika slag (ej särskilt avgränsade i denna rapport/karta).

Uppgifter om hotade arter har hämtats från Artdatabankens artfaktaregister och ArtPortalen¹⁰. Det finns inga uppgifter om rödlistade arter från området. Däremot finns ett stort antal ovanliga eller rödlistade arter påträffade i omgivningarna (presenterade i BILAGA II). Framförallt handlar det om sällsynta och tillfälliga växter i anslutning till avfallsanläggningen. Övriga källor har också undersökts.

¹⁰ www.artportalen.se

Beskrivning av delområden (se karta 1 i BILAGA I)

Delområde 1. Skogstjärn. Utgörs av en liten skogstjärn omgiven av vitmossmattor med klockklung, pors, vattenklöver, hundstarr och gråstarr. Längre upp växer tuvull, sälg i typisk blåtåtel-fukthet. Sjön kan innehålla fisk vilket påverkar en eventuell groddjursförekomst negativt eftersom fisk äter vuxna groddjur och yngel. Tjärnen ligger egentligen utanför den aktuella ytan, men en del av tjärnens omgivande kärrmarker ligger inom området. Avrinning sker mot tjärnen (se bild nedan).

Naturvärdesklass: III – påtagliga naturvärden.

Delområde 1 – skogstjärnen i öster. Foto: Svante Hultengren/Naturcentrum AB 2016.

Delområden 2 (flera). Barrblandskog/hällmarkstallskogar. Bergsryggar (lingonris, lavar). Torr tallskog med inblandning av en del död ved och äldre tallar. Ryggarna är kringskurna av mindre fuktstråk med blåtåtel-fukthet.

Naturvärdesklass: IV – vissa naturvärden.

Delområde 3. Hällmarkstallskog. Längst mot norr ligger en högre belägen kulle med lite äldre tallskog. Området har inslag av grova eller senväxta träd (tallar). Delområdet ligger mestadels utanför det aktuella undersökningsområdet.

Naturvärdesklass: III – påtagliga naturvärden.

Delområde 4. Liten skogstjärn omgiven av ett brett vitmosskärr med ängsull, klockklung och flaskstarr.

Naturvärdesklass: III – påtagliga naturvärden.

Delområde 4 – skogstjärn i väster. Foto: Svante Hultengren/Naturcentrum AB 2016.

Delområde/objekt 5, stenmurar. I områdets östra del finns en **stenmur** som korsar området från söder till norr (i den norra delen är stenmuren tämligen väl bevarad). Väster om soptippen finns också ett flertal stenmurar. Området/skogen där är nu avverkad och stenmurarna är väl exponerade. Det rör sig om gamla stengärdesgårdar som tidigare avskilt olika jordbruksskiften från varann. Eftersom murarna inte ligger i jordbruksmark kan de inte klassificeras som ett biotopskydd enligt miljöbalken.

Stenmuren (5) som löper från södermot norr är lokalt väl bevarad. Foto: Svante Hultengren/Naturcentrum AB 2016.

Delområde 6. Litet skogskärr med högväxt vass- och bredkaveldunsvegetation omgiven av ett kärr med ängsull, klockljung och bindvide.

Naturvärdesklass: III – påtagliga naturvärden.

Fågellivet inom undersökningsområdet

Det förekommer berguvar i det kringliggande området (fyra revir; se karta). Ett av reviren anses vara det mest produktiva i Bohuslän. Under 2000-talet har emellertid ungtproduktionen varit betydligt lägre och under 2014 fanns nio par på Orust, varav enbart ett par lyckades häckning (enligt Svalan/Peter Strandvik). Berguvar rör sig också mellan de olika reviren och Månsemyrs soptipp som ligger söder om det aktuella området. Genom förekomsten av flera dokumenterade förekomster av berguv har vindkraftsetableringar bedömts vara olämpliga och svår genomförbara i området. Framför allt eftersom berguvar kan bli ihjälslagna av vindkraftsverkens vingar. Vindkraften har emellertid svarat för en liten del av dödligheten hos berguv. Mortaliteten på grund av elström (dåligt isolerade transformatorer), kollision med luftledningar och fordon är emellertid de vanligaste människoskapade dödsorsakerna¹¹. Vår bedömning är att en bilsportbana innebär en mindre störning/påverkan än vindkraftverk. Körningarna på banan kan mest liknas vid vanlig vägtrafik, med skillnaden att bilsportbanan mycket sällan används på natten, vilken är en fördel för fågellivet. Vi har ritat in ett bedömt (1 km stort) störningsområde kring de aktuella förekomsterna av berguv.

Samma resonemang som ovan gäller för nattskärna. Det finns flera häckningar (spelande

¹¹ Fransson, T., Österblom, H. & Hall-Karlsson, S. 2008. *Svensk ringmärkningsatlas volym 2*. Stockholm, 216 pp.

exemplar) av nattskärria i närområdet och det finns sannolikt lika höga tätheter av spelande nattskärria i alla liknande miljöer på Orust. När det gäller nattskärria (gula cirklar) har det i flera tillståndsprövningar ställts krav på att verksamhet som kan medföra störning inte skall ske under häckningsperioden (slutet av maj till juli). I andra fall har krav ställs på större skyddsavstånd, upp mot 1 km från viktiga miljöer. Sveriges Ornitologiska Förening (SOF) rekommenderar att vindkraftsanläggningar inte skall uppföras i områden med "täta bestånd". Nattskärria spelar, födosöker och häckar i glesa barrskogar t ex hållmarkstallskogar med gläntor berghällar. Enligt tidigare inventeringar finns 7 300 par nattskärria i Sverige¹², men arten är betydligt vanligare än man tidigare trott. Arten är alltså betydligt mer allmän än man tidigare trott, och arten har tagits bort från den senaste rödlistan. Inte desto mindre är arten fortfarande upptagen i EU's fågeldirektiv, bilaga 1. Detta medför att artens förekomster/populationer även lokalt måste ha gynnsam bevarandestatus och att den inte får påverkas negativt. Detta gäller både spelplatser, häckningsplatser och födosöksområden. Vi har tidigare inventerat arten i inom det aktuella området och då kunnat konstatera åtminstone fyra "spelplatser". Dessa har ringats in (med cirklar som har 500 meters radie = bedömt störningsavstånd) på bilagd karta. Ingen av dessa ligger inom av den aktuella exploateringen, men man kan ändå inte utesluta att arten förekommer och spelar inom området. Nattskärria trivs bäst i halvöppen tallskog med gläntor och skogsbryn mot öppna marker. Den anlagda motorbanan kan i vissa avseende utgöra en lämplig födosökmiljö för nattskärria, men häckningar och spel kan sannolikt påverkas negativt av motorbuller.

Sekretess

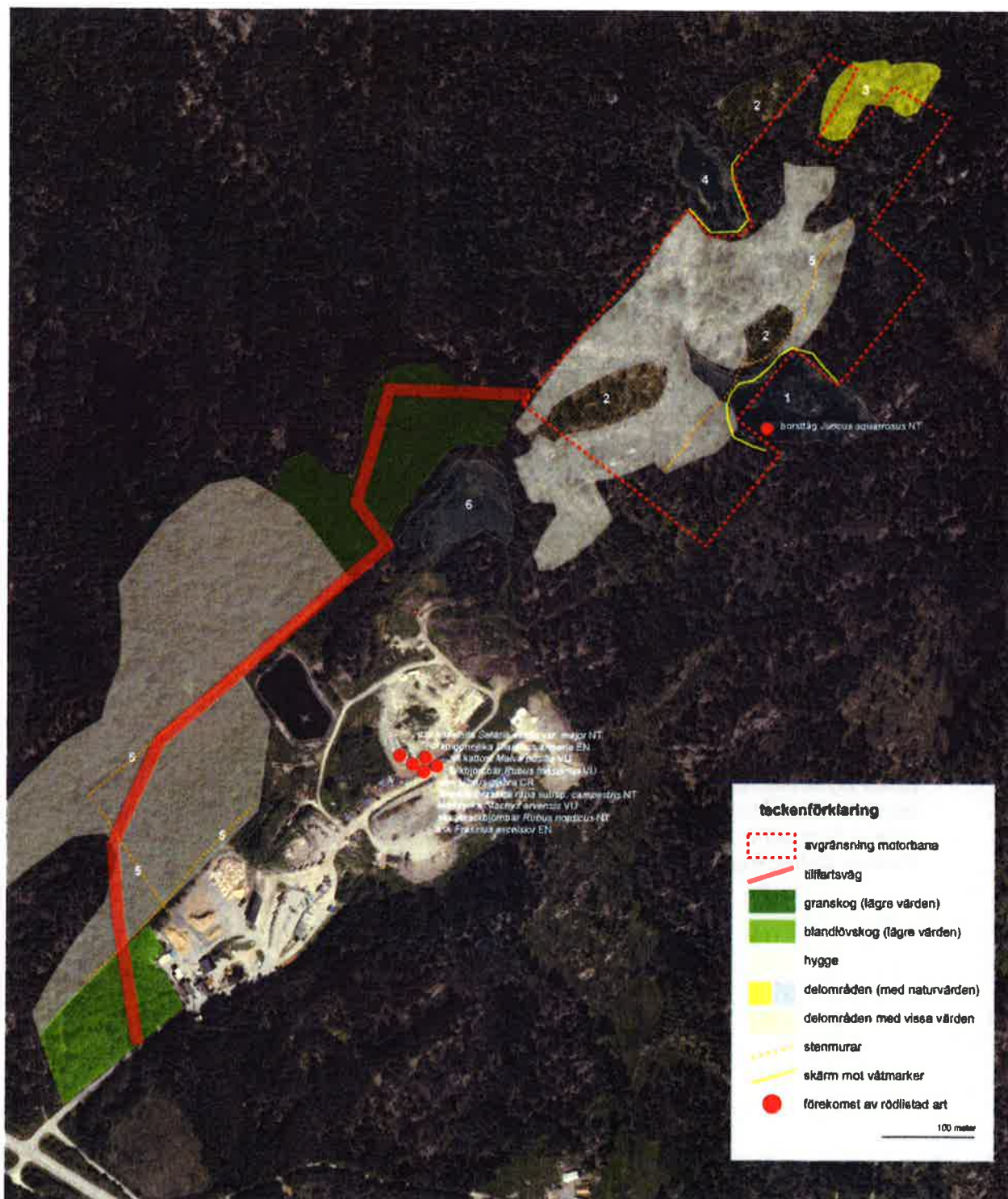
Läget av boplatser för rovfåglar är känsliga uppgifter som inte bör spridas då det kan finnas risk för bland annat boplundring. Därför är alla uppgifter om häckningsplatser i detta PM sekretessbelagda.

Faktauppgifter

Fågeluppgifter har erhållits från ArtPortalen och från ArtDatabankens artefaktaregister (även skyddsklassade uppgifter). Rapporterade uppgifter om berguv och nattskärria kommer från Matti Åhlund, Johan Svedholm, Peter Strandvik, Marstrand (ansvarig för uppföljning av berguv i Göteborg och Bohuslän), Tommy Järås, Kungälv (Projekt Pilgrimsfalk) och Thomas Liebig, Stenungsund.

¹² SOF 2012. *Fåglarna i Sverige – antal och förekomst*. Sveriges ornitologiska förening.

BILAGA I – karta 1

Undersökt område (röd avgränsning) samt delområden med utpekade naturvärden – (se rapporten).

Sida borttagen på grund av sekretess enligt
Offentlighets- och sekretesslagen 20 kap. Sekretess till
skydd för intresset av att bevara djur- eller växtart.

BILAGA II – Rödlistade arter som noterats i det kringliggande landskapet inklusive Månsemyrs soptipp

FJÄRILAR	mindre blåvinge	<i>Cupido minimus</i>	NT
FJÄRILAR	svävfluglik dagsvärmare	<i>Hemaris tityus</i>	NT
FJÄRILAR	violettkantad guldvinge	<i>Lycaena hippothoe</i>	NT
FJÄRILAR	sexfläckig bastardsvärmare	<i>Zygaena filipendulae</i>	NT
FÅGLAR	duvhök	<i>Accipiter gentilis</i>	NT
FÅGLAR	ängsplärka	<i>Anthus pratensis</i>	NT
FÅGLAR	tornseglare	<i>Apus apus</i>	VU
FÅGLAR	fjällvråk	<i>Buteo lagopus</i>	NT
FÅGLAR	vit stork	<i>Ciconia ciconia</i>	CR
FÅGLAR	hussvala	<i>Delichon urbicum</i>	VU
FÅGLAR	spillkråka	<i>Dryocopus martius</i>	NT
FÅGLAR	gulspurv	<i>Emberiza citrinella</i>	VU
FÅGLAR	havsörn	<i>Haliaeetus albicilla</i>	NT
FÅGLAR	gråtrut	<i>Larus argentatus</i>	VU
FÅGLAR	tretåig hackspett	<i>Picoides tridactylus</i>	NT
FÅGLAR	gröngöling	<i>Picus viridis</i>	NT
FÅGLAR	kungsfågel	<i>Regulus regulus</i>	VU
KÄRLVÄXTER	åkerkål	<i>Brassica rapa subsp. campestris</i>	NT
KÄRLVÄXTER	knippnejlika	<i>Dianthus armeria</i>	EN
KÄRLVÄXTER	ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	EN
KÄRLVÄXTER	borstsäv	<i>Isolepis setacea</i>	EN
KÄRLVÄXTER	knutört	<i>Lysimachia minima</i>	VU
KÄRLVÄXTER	vit kattost	<i>Malva pusilla</i>	VU
KÄRLVÄXTER	granspira	<i>Pedicularis sylvatica</i>	NT
KÄRLVÄXTER	falkbjörnbär	<i>Rubus friesianus</i>	VU
KÄRLVÄXTER	skageracksbjörnbär	<i>Rubus nordicus</i>	NT
KÄRLVÄXTER	kranssalvia	<i>Salvia verticillata</i>	EN
KÄRLVÄXTER	stor kavelhirs	<i>Setaria viridis var. major</i>	NT
KÄRLVÄXTER	åkersyska	<i>Stachys arvensis</i>	VU
KÄRLVÄXTER	skogsalm	<i>Ulmus glabra</i>	CR
SVAMPAR	motaggsvamp	<i>Sarcodon squamosus</i>	NT

BILAGA III – Enkel vandringshinder för groddjur

För att stänga av/avgränsa området under höstperioden skall man;

- 1 gräva ett spår i marken (några dm djupt) runt det område som skall avgränsas
- 2 i spåret sätter man sedan t ex vanliga märkkäppar med ca 2 meters mellanrum
- 3 fäst sedan en ståltråd mellan märkkäpparna (ca 40-50 cm över marken), kan fästas med t ex häftpistol
- 4 – ta sedan en byggplastrulle och såga itu denna så att man får 1-meterlängd istället för normala 2-meterlängden. Lägg ner plasten i spåret i marken, vik över ståltråden och fäst samman över ståltråden med häftpistol, samt häfta fast plasten i märkkäpparna
- 5 – gräv igen spåret över plasten. På så sätt har man skapat en glatt och svårforcerad barriär runt det aktuella området – det bör inte ta mer än ett par timmar att fixa detta.

